

KISGRAFIKA

42. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a "Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület".

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519.

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán (főszerkesztő), dr. Soós Imre.

Grafikai szerkesztő: Vincze László

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár

Gérard Gaudaen fametszete, X2

T A R T A L O M

In memoriam Gérard Gaudaen (Antoon Vermeylen)

Interjú a KBK titkárával (Leila Lehtiranta)

Tájékoztató a XXX. Nemzetközi Ex libris Kongresszusról (Palásthy Lajos)

Kiállítási körkép: Szex Librisek az Iparművészeti Múzeumban (Horváth Hilda);

Bardócz Lajos tárlata a Vármegye Galériában (Király Zoltán);

Horváth Hermína: A flamand kapcsolat - Balatonlellén (Soós Imre);

Kiss Ilona grafikái a Galéria IX-ben (Király Zoltán)

Szlovák-osztrák Exlibris-pályázat

SZEMLE - HÍREK - KÖNYVESPOLC

2003/3

IN MEMORIAM GÉRARD GAUDAEN

Gerard Gaudaen fametszete, X2

Rövid betegség után, 2003. június 22-ikén, 76 éves korában otthonában elhunyt a grafika nagy mestere, Gérard Gaudaen. Június 28-ikán a nyugat-flamand Lochristiben nagy tömeg vett részt búcsúztatásán. Számtalan barát, kolléga és tanítvány jött el vigasztalni Joseét, az özvegyet, Jant, a fiát, Martinet, a menyét, valamint a két unokát. A város polgármestere és sok más neves személyiség tisztelgett előtte, aki mindig csak a legjobbat nyújtotta magából és nemcsak kimagasló művész, de közösségi érzelmű, a humanista ideát gyakorló ember is volt.

Művészeti tanulmányait Sint Niklaas város akadémiáján kezdte, abban a városban, ahol 1927. január 9-ikén meglátta a napvilágot. A fametszés tudományára a Genti Városi Akadémián a páratlan mester, Victor Stuyvaert tanította. Hogy tovább tökéletesítse technikai tudását, beiratkozott Antwerpenben a Nemzeti Főiskolába, a híres ex libris készítő és fametsző Mark Severin osztályába. Ezt elvégezve tanár lett szülővárosa gimnáziumában, ahol diákok és tanárok egyaránt tisztelték. Később már mint a fametszés tudományának professzora került vissza abba az intézetbe, ahol maga is tanult: előbb a Genti Akadémián, majd Antwerpenben a Királyi Nemzeti Szépművészeti Főiskolán tanított. Innen mint az intézmény igazgatója, vonult nyugdíjba, befejezve hivatalos pályafutását. De ezután is tanított Antwerpenben, a Nyomdatechnikai Főiskolán oktatta a művészettörténetet és a magasnyomás-technikát.

Választott tagja volt a Flamand Tudományos, Irodalmi és Szépművészeti Akadémiának. A flamand grafika elismerését az is jelezte, hogy több évig nagyteknétyű elnöke volt az Akadémiának. Megalapította a két különböző egyesületből létrejött belga grafikai egyesületet, a *Grafiát*. Tagja volt számtalan külföldi grafikai és ex libris társaságnak és szervezetnek. Legnagyobb érdemei közé tartozik a már jól ismert nemzetközi ex libris centrum létrehozása és annak támogatása Sint Niklaas városban. Ez a központ a jövőben az ő nevét fogja viselni. A szívünkben mégis úgy él majd leginkább, mint számtalan mű alkotója. Fába metszett pompás sorozatok, illusztrációk, szabad grafikák, ex librisek és újévi jókívánságokat tolmácsoló alkalmi grafikák hordták szét híret az egész világban. Megragadó művészetében kifejeződik hazája és népe iránti szeretete, természet-tisztelete, a táj, a fauna és a flóra csodálata, az emberi, de különösen a női test harmóniájának remek ábrázolása. Munkáinak minden apró részlete szépséget sugároz. Mint a *Rókafarokrend Lovagja*, számtalan alkalommal illusztrálta Waasland (szülőföldje) népi irodalmi figuráját, *Reynaert de Vos* (Reinart a róka) furfangos históriáját. (A Rókafarokrend: kulturális társaság, Bert Peleman költő által a művészet és a turizmus támogatására alapított rend. Működési területe egybeesik az őflamand *Reynaert a róka* história színhelyeinek területével. A lovagoknak nevezett tagok flamand írók, költők, művészek, zeneszerzők, stb. Pünkösöd hétfőjén jönnek össze, kitűzik a kitüntető rókafarkot és ilyenkor választhatnak a rendbe új tagokat.)

Gaudaen műveit bel- és külföldön egyaránt számtalan kiállításon lehetett megcsodálni. Érdemeit a *Vlaamse Raad* (Flamand Tanács) 1994-ben aranydíjjal jutalmazta.

Többször járt Magyarországon. 1998-ban önálló kiállításán láthattuk Balatonlellén a Kapoli Múzeum Galériájában. Előtte akadémiai küldöttséggel járt a magyar Parlamentben.

Gérard Gaudaen szerény, szeretetre méltó, a barátságot sokra értékelő nemes művész volt. Nagy úrt hagy maga után, de finom húron játszó művésze mindig igaz marad. Szeretett Waaslandja adjon neki békés nyugalmat.

Antoon Vermeylen

Gerard Gaudaen fametszete, X2

INTERJÚ A KBK TITKÁRÁVAL, PALÁSTHY LAJOSSAL

Finn újságcikk az Exlibris Utisetben

Amint arról beszámoltunk lapunk előző számának 12-ik oldalán, 2002 őszén finn újságíró, *Leila Lehtiranta* járt hazánkban, aki dr. Sós Imre közvetítésével felvette a kapcsolatot körünk titkárával és érdeklődött a hazai kisgrafika iránt. Miután megtekintette titkárunk gyűjteményét és cserelapjait, személyes élményeit abban a cikkben foglalta össze, amelyet a finn *Suomen Exlibris Yhdistys* egyesület lapjában, az *Exlibris Utiset* 2003. márciusi számában tett közzé. Ígéretünknek megfelelően, most közöljük a fordítását.

EGY SZORGALMAS GYŰJTŐ MAGYARORSZÁGRÓL

Az alkalmi grafika Magyarországon gyakori és népszerű műfaj. Leginkább karácsonyi és újévi üdvözlőlapok formájában jelenik meg, de esküvők, gyermekek születése alkalmából is készítik, mondja a Magyarországon működő ex libris társaság, a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, röviden a KBK titkára, Palásthy Lajos, aki grafikusoknak ad munkát hobbijával.

Mint aktív kisgrafika gyűjtő, gondoskodott arról, hogy gyermekei születését alkalmi grafikával adja hírül. Az első és a harmadikként született gyermekek lapján a mesefigurák mellett repülő madarak is láthatók, a középső gyermek grafikáját inkább bensőséges hangulat jellemzi. Mindhárom lapon golya is szerepel. Magyarországon tehát az 1970-es években is élt a golyatörténet. Mindezek a születési értesítők boldog családi eseményekről mesélnek. Palásthy mindhárom alakalmi grafikát ugyanannál a művésznél, *Kékesi Lászlónál* rendelte meg.

1988 ÁPRILIS 16-ÁN

**PALÁSTHY KINGA
MEGÉRKEZETT**

Kékesi László linómetszete, X3

Amikor bepillantást nyerünk exlibris-gyűjteményébe, meggyőződünk arról, hogy aki gépészmérnökként kereste kenyerét, egyúttal valódi művészetkedvelő és pártoló is. Eddig mintegy 130 ex libris készült a nevére. Az első 1959-ben, a legutóbbit 2002-ben készítették. És milyen feltételekkel? A művész általában azt a témát

dolgozhatta fel, amely a legközelebb állt hozzá. Nem kellett feltétlenül Palásthyra jellemző dolgokat tolmácsolnia. Ha a művész munkáira többnyire az épületek jellemzők, akkor ezek az ő részére készített ex librisen is megjelenhetnek. Vagy ha Erdély erdős tájait kedvelte, minden további nélkül ábrázolhatta ezeket a nála megrendelt könyvjegyeken.

Az ex libriseket főként a gyűjtők rendelik

-Amikor a művésztől ex librist rendelünk, meg szoktunk állapodni a témában, valamint a grafika technikai kivitelezésében, más szóval, hogy fa-, linó- vagy rézmetszéssel, tusrajzról készült sokszorosítással, esetleg más technikával készüljön a lap. A technikai kivitelezés természetesen az árat is befolyásolja. Az ex libriseket leginkább a gyűjtők rendelik. Van, aki könyvtár számára rendel. A könyvjegyek alkotói általában hivatásos grafikusművészek – mondja Palásthy.

A saját ex librisai jórészt neves magyar grafikusművészek munkái. Ezek közé tartozik *Fery Antal* is, akire a magyar népi motívumok gyakori alkalmazása a jellemző. *Jorga Ferenc* olyan ex librist készített számára, amely 1552-es magyar történelmi eseményre utal. Palásthy csereanyaga között finn művész munkáját is megtalálhatjuk: *Hannu Paalasmaa* 1986-ban készített számára ex librist.

Hannu Paalasmaa szitanyomata, S/4

Mi adott önnek indíttatást a gyűjtéshez, Palásthy úr?

- Szerintem ez egy nemes, igen jó hobbi és a kisgrafika nem is kerül sok pénzbe. Jóval kevesebbe kerül, mintha például festményeket gyűjtenék. Családos ember számára igazán megfelelő a művészet kedvelésének ilyen irányú gyakorlása. Az exlibris-gyűjtemény aztán főként a csere révén gyarapszik.

Fontosak a nemzetközi találkozók

Palásthy Lajos az exlibris-gyűjtés jegyében gyakran külföldön is jár. Legutóbb tavaly vett részt a dániai Frederikshavn-ben megrendezett FISAE kongresszuson. Erre az alkalomra készült a magyar *Ürmös Pétertől* rendelt ex librise, amely koppenhágai hangulatot idéz.

- A nemzetközi találkozók igen fontosak a magyar gyűjtőknek is. A gazdasági lehetőségek azonban korlátozzák a tagok részvételét mondja.

Magyarországon a tagok rendszeresen jönnek össze. Budapesten például a gyűjtők köre minden hónap első szerdáján találkozik. E találkozókra többnyire valamilyen témához kapcsolódó előadás is szerepel.

Leila Lehtiranta

EXLIBRIS

PALASTHY LAJOS

Oriol M. Dívi fametszete, X2

TÁJÉKOZTATÓ A XXX. NEMZETKÖZI EX LIBRIS KONGRESSZUSRÓL

Ausztria, Wels, 2004. július 14-17.

A Kongresszus előzetes programtervezete:

2004. július 13. kedd:

9 h-tól regisztrálás

14. szerda: 9 h-tól regisztrálás

9-17 h-ig fakultatív kirándulás Salzburgba

19 h-kor ünnepélyes megnyitó

15. csütörtök:

9 h. kor Premstaller úr előadása az osztrák exlibris-egyesületről.

Szünet után Müller-Thalheim előadása *A gyűjtés pszichológiája* címmel. Az előadások angol és francia nyelvű tolmácsolással hangzanak el.

9-22 h-ig csere.

16. péntek:

9-22 h-ig csere

9 h-kor: FISAE delegációk ülése

10.30-kor: kerekasztal-beszélgetés *Quo vadis exlibris* címmel. Vezeti: H.Decker.

14 h-kor: Wels megtekintése

17. szombat:

9-17 h. kirándulás

9-15 h. csere

19-23 h. bankett.

Kirándulási lehetőségek:

1./ Wels-Schlierbach (kolostor, könyvtár, üvegfestő-műhely) Pettenbach (Schriftmuseum) – Stadl-Paura (templom)

2./ Wels-Laakirchen (papírkészítő múzeum) Stadl-Paura (templom) Lambach (kolostor. könyvtár)

3./ Wels-Kremsmünster (kolostor, könyvtár) Pettenbach (Schriftmuseum).

A kongresszus részvételi díja 150 euró, kísérőknek 130 euró, 2004. április 1-ig történő befizetés esetén. Később ezek 20 euróval többre kerülnek. További részleteket előreláthatólag decemberi számunkban fogunk közölni, a befizetések lehetséges módzataival és a jelentkezési lapokkal együtt.

SEX LIBRIS - KIÁLLÍTÁS AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

Gyurkovics Tibor Kossuth-díjas költő nyitotta meg 2003. március 18-ikán a nagy érdeklődést kiváltó kiállítást, amelyet erotikus ex librisekből rendezett *Dr. Horváth Hilda* művészettörténész az Iparművészeti Múzeumban, aki régi és aktív tagja a Kisgrafika Barátok Körének is. A Múzeum délnyugati szárnyának egyik folyosórészletében rendkívül gondosan, ízlésesen és ötletesen rendezett tárlat munkatársait illeti a dicséret, főként *Szöke Imre* tervezőt és *Horváth Hilda* rendezőt azért, hogy a rendkívül gazdag és sokrétű szexlibris-anyagból nagyon szemléletes és tanulságos válogatásban a műfaj legjellegzetesebb, legértékesebb, valóban művészi értékű mintegy 155 ex librisét mutatták be, közöttük sok, immár klasszikus magyar és külföldi grafikusművész alkotásait. Amint a katalógus bevezetőjéből megtudtuk, a budapesti Tavasz Fesztivál keretében megnyílt kiállításnak három időszertű, aktualitása is volt.

- 100 éve, 1903-ban az Iparművészeti Múzeumban volt az első magyarországi ex libris kiállítás, ahol magyar és külföldi, régi és kortárs ex librisek egyaránt láthatók voltak.

- 90 éve, 1913-ban Budapesten a Szent György Céh műgyűjtő-egyesület rendezte meg Franz von Bayros - akkor botrányba fulladt - kiállítását, amit a rendőrség be is záratott.

- 100 éve született a legnagyobb magyar exlibris-gyűjtő, dr. Soó Rezső botanikus professzor, aki életében a világ egyik legnagyobb kollekcióját mondhatta magáénak. 65.000 darabos kisgrafika gyűjteményét 1969-ben az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta. Külön mappában gyűjtötte az erotikus ex libriseket, ez adja most a kiállítás magvát, amit hazai és külföldi magángyűjtők egészítettek ki: *Marianne Kalt* és *Vermes Júlia* Basalból, *Dr. Semsey Andorné* és *Dr. Katona Csaba* Budapestről.

Az erre az alkalomra kiadott szép, műves 20 oldalas katalógus műtárgyjegyzéke felsorolja a kiállított ex libriseket, és Horváth Hilda kis tanulmányának is beillő tájékoztatóját közli a sex libris-ről magyar és német nyelven, illusztrációk kíséretében. Ebből közlünk részleteket.

"Az ex libris, mely eredendően grafikai sokszorosítással készült, művészi igényű tulajdonjegy volt, a XIX. század végén a szecesszióknak köszönhetette megújulását: önálló kisgrafikai műfajjá vált és immár a műgyűjtés tárgya, gyűjtemények alapja lett.

Minthogy az ex libris személyes műfaj, így lehetőséget nyújtott intimitások, merész témák megjelenítésére is. Szimbolikus ereje, emblematikus jellege miatt alkalmas volt áttételes gondolatok közlésére.

Ifj. Feszt László rézkarca, C3

A kiállítás nem titkolt célja, hogy felhívja a figyelmet az ex librisre, e kissé mellőzött műfajra, mely mint a grafikai műfajok epigrammája, sokrétű művészi kifejezésre képes. A figyelemkeltés eszköze ezúttal maga a téma, az erotika. Az erotika a testi szerelem művészete, az erotikus jelző a testi szerelemmel foglalkozó művek gyűjtőfogalma. El kell egymástól választani az erotikát és a pornográfiát, az öncélú, szabados szexualitást, ugyanakkor e fogalmak tartalma korok és civilizációk szerint mást-mást jelentett, korszakonként változott.

Magukat az alkotásokat azonban nem a téma, hanem a megvalósítás igényessége minősíti, ezért kiállításunkból kimaradtak a gyenge minőségű, bár témába vágó művek is.

Ugyanakkor helyet kaptak az artisztikus grafikák, a finom, olykor szinte "láthatatlan" erotikájú, többféle értelmezést sugalló alkotások, a merész, ötletes, újító szellemű grafikák és természetesen azok, melyek az európai kultúrkör szerelmi ikonográfiájából merítettek.

A kamara-kiállítás a teljesség igénye nélkül mutatja be a főbb ábrázolási típusokat, a "belle époque"-tól a XX. század végéig, s mintegy a stílus- és ízlésváltozásokat is nyomon követhetjük a XX. századon át. A kiállítás

"nyitánya" a Jugendstil – amit erotikus stílusnak is neveznek – sajátos nőkultuszából fakadó erotika, s "zároképe" napjaink néhány merész kísérlete. Magyar és külföldi alkotások szerepelnek egymás mellett, ám nagyobb hangsúllyal a magyar vonatkozású és a publikálatlan grafikák.

A legkorábbi grafika Zichy Mihály festőművész, grafikus ex librise, az 1890-es évekből. Sajátos kontaszt jellemzi, mely ott feszül a történeti, XIX. századi viselet és a szerelmi aktus ábrázolása között. Halála után, 1911-ben, Lipcsében jelent meg *Liebe* című erotikus albuma, negyven rajzzal.

Franz von Bayros fülledt erotikájú illusztrációiról, olykor Beardsley vagy a japán művészet hatását sugalló, máskor a rokokó festészet gáláns, pikáns jeleneteit idéző grafikáiról vált ismertté. Műveit dekorativitás, grációzus részletek és erotikus fantázia jellemzik. A kortárs magyar író, Krúdy Gyula "a legszebb lábak mesterének" aposztrofálta. 1913-ban, budapesti kiállítása kapcsán A Gyűjtő című folyóirat különszámot jelentetett meg Bayros művészetéről. Az Iparművészeti Múzeumban több száz ex librise megtalálható, a gyűjtők körében erotikus témái, pikáns illusztrációi nyomán lett ismert.

Külön kiemelve szerepelnek a kiállításon azok a magyar művészek, kiknek életművében, grafikáiban a szecessziós erotika minőségi, artisztikus műalkotásokban ölt testet. Sassy Attila (Aiglon) és Gara Arnold nevét kell megjegyeznünk. Műveik lebegnek a valóság, az érzékiség és az álmodozások határán. Sassyról így írt az író Csáth Géza: "Bayrossal rokon a túlzott erotizmusa. Aiglon se ismer más témát, csak erotikát. Nincsen mozdulat, nincsen helyzet, nincsen beállítás, amelyben ő nem találna erotikumot."

A művészt a lét misztériuma, az élet nagy kérdései számos művében foglalkoztatták. Kisgrafikai Ópium-álmok című rajzsorozatához kötődnek...

Stettner Béla linómetszete, X3

A századfordulón megváltozott a férfi és a nő kapcsolata, megszületett a modern szerelmi felfogás. A Jugendstil nőközpontú, pánszexuális és szimbolikus szemlélete áthatotta a korabeli ex libriseket is...

Az európai kultúra alappillére a görög-római mitológia. A kisgrafikákon az egész XX. században jellemző volt a mitológiai történetek ábrázolása, átdolgozása is, a szerelmi történetek, szerelmi üldözés és beteljesülés különféle stílusú, felfogású ábrázolása: Danaé, Európé mítosza mellett leggyakrabban Léda története elevenedik meg. Ugyancsak mitológiai ihletésűek azok az orgiasztikus jelenetek, történetek, erotikus incselkedések, melyek Pán, a faunok, Erósz / Ámor szereplésével zajlanak le....

Az erotikus ex librisek sajátossága gyakran a bővérű humor, másrészt az a lényegre törő, tömör felfogás, mely jelképszerű ábrázolást vagy egyszerű betűkompozíciót hoz létre. A humor enyhíti és társadalmi szempontból elfogadhatóbbá teszi az erotikus jelenetek túlfűtöttségét, erőteljes érzékiségét. A polgárpukkasztó művek élet tompítja a humor, s az esetleg felháborító illetlenség pajzán játékká lesz....

A XX. századi exlibris-művészet legkiválóbbjainak alkotásai is megtalálhatók a kiállításon, mint M. Fingesten, W. Helfenbein, H. Ott grafikái. A megrendelőket tekintetbe véve, sok alkotás készült K. J. Obrátil prágai gyűjtőnek (külön kötetben is napvilágot látott), de rendelt erotikus ex librist maga a gyűjtemény egykori tulajdonosa, Soó Rezső professzor is. Számos orvos található a tulajdonosok között.

Napjaink erotikus ex librisei részben merítenek a korábbi ábrázolási típusokból (mitológiai téma, Léda története, az örök nő ábrázolása), ám ezek teljesen új tartalommal telítődnek, modern stílusúak, egyéniek. Meglepő asszociációk, merész kompozíciók jellemzik a kiváló művészek – többek között V. Suchának, O. R. Schroth, van Damme alkotásait."

Dr. Horváth Hilda

*Ex Libris eroticis
Dr. AK.*

Haranghy Jenő rajza

Drahoš István fametszete, X2

SÉRÜLT TÁJAK

Bardócz Lajos kiállítása a Vármegye Galériában

A Kisgrafika Barátok Köre tagjai, az exlibris-gyűjtők már több évtizede ismerik Bardócz Lajos grafikusművészt, mivel korábban szívesen készített megrendelésre igen magas művészi színvonalú, mives ex libriseket. Bár kisgrafikát egyre kevesebbet és ritkábban rajzol, képgrafikai munkássága annál gazdagabban teljesedik ki az utóbbi évtizedekben, amit az is jelez, hogy 1988 óta különféle kiállításokon több mint 10 jelentős művészeti díjjal ismerték el alkotóművészetét.

Szászsebesen született 1936-ban, képzőművészeti tanulmányait a Bukaresti Főiskolán végezte. Pályafutását egyéni tárlataival otthon, Erdélyben kezdte, de gyakran szerepelt nemzetközi biennálékon is, így Szlovéniában (Ljubljana), Szlovákiában (Besztercebánya), Angliában (Bradford), stb. Magyarországon az Országos Rajzbiennálékon és Sokszorosító Grafikai Kiállításokon is rendszeresen láthatók voltak munkái (pl. Salgótarjánban, Miskolcon, Kecskeméten) Műveinek egyéni kiállításait Magyarországon kívül láthatták az érdeklődők Ausztriában, Németországban és Svédországban.

Bardócz Lajos 1988 óta Magyarországon él, Tiszakécskén telepedett le. S amint a Vármegye Galériában, e mostani tárlatán is látható, művészetének fejlődése töretlen, sőt egyre inkább elmélyül, kiteljesedik. Művein többnyire egy halvány, sárgás, barnás, hol sötétebb, hol világosabb árnyalatú pasztell-szín uralkodik, ami első látásra meghatározza a bardóczi szemléletet és utal képeinek az alaphangulatra. Ez az alaphangulat lehet szomorkás és gyászos, de lehet vidámabb és derűsebb is, lehet ünnepélyes, jelentőségteljes, de gyakran drámai és tragikus is. Aki végignézi kiállítását, valamennyi változatra talál igen jellemző példákat. Stílusa teljesen egyéni, ábrázolásmódja expresszív, olykor szimbolikus és jelzésszerűen elvont, de sosem nonfiguratív, sőt inkább áll a hagyományörzés szolgálatában. Szép példája ennek *Örökség I-II.* című két képe, amelyeken régi rokka és falusi szövőszék merül fel az emlékezés homályából.

Témavilága mind gazdagabb, egyre újabb és újabb területeit tükrözi művészi és emberi élményeinek.

Ebben mindig jelentős szerepet kapott bensőséges kapcsolata az irodalommal, s ez képein konkrétan végigkísérhető, kezdve a *Vándorcsillag – Apostol – Egy gondolat...* címeket viselő triptichontól; folytatva a *Vészharang* című képpel, amely Csaba királyfira utal, de Ady idézet kíséri: „Őrzők, vigyázzatok a strázsán”; s a mai irodalmi kapcsolatokig vezet *In memoriam Páskándi Géza*, vagy például a *Sütő Andrásnak* című képeivel.

Legmeghatározóbb élményforrása azonban kapcsolata a magyar történelemmel, a magyar múlttal, amelyre gyakran felelősségteljesen hivatkozik, és amelyet igen nagy átéléssel, olykor megdöbbentő tömörítéssel jelenít meg, ami azonnal meg is ragadja a szemlélőt. Idézhetjük itt kezdetként a *Földsámán, Tűzsámán, Vízszámán* triptichont, s ehhez kapcsolhatóan a *Kettős sámánfej*, a *Sámán álarcban* c. műveit, vagy a *Ködlovast*. Ez utóbbi technikai bravúr is, amelynél a papírmasszából kialakított lókoponya-formájú alapon jelenik meg a nyilazó ősmagyar lovas-katona képe. Még konkrétabbak az *Ezüstkirály* (Attila) és az *Aranykirály* (Géza) című nagyobb méretű képek, vagy a *Királyi lelet I-III* címűek, amelyek magyar királyfejeket ábrázolnak a már említett bardóczi tömörítéssel, sűrítéssel, Szt. Istvánt, Nagy Lajost és Mátyás királyt idézve. Megjelenik *Városalapító* című képén Szt. László alakja, *In memoriam Kuruc-kor* c. triptichonján Rákóczi, a „Jaj, régi szép magyar nép” kezdetű dal szövegével. Kitűnik ezekből, hogy mindig az előremutató, jövőt alakító példákat mutatja fel. Mindennek ellenére művészetének egy része lehangolóan tragikus, vagy reménytelen hangulatot is tükröz, amire egyébként maga a kiállítás címe, a *Sérült tájak* is utal. Erről konkrétabban vallanak a nagyhorderejű képek, az *Enyészet I-II-III*, és a *Révület I-II* sorozatai, vagy a *Sorsunk* c. képe, amely görnyedten előre lépő férfialakot mintáz, vállán és hátán hatalmas, robusztus, inkább jelképszerű fakeresztel, amelyhez aligha szükséges magyarázat.

Modern stílusa, vegyes technikákat gyakran és előszeretettel alkalmazó festésmódja a magyar művészet

Bardócz Lajos grafikája

élvonalába emeli Bardócz Lajos munkásságát. Mélyen elkötelezett, gyökeresen magyar látásmódú művészetet teremt, amely idézi a kezdeti pogány és keresztény, a középkori és a mai magyar művészet elemeit is, és ezekből ötvözi sajátossá festői világát. A kisgrafika barátai azonban hiányolják, hogy egy kis ízelítőt sem kaphattak ezen a tárlaton kisgrafikai művészetéből.

Király Zoltán

"A FLAMAND KAPCSOLAT" HORVÁTH HERMINA KIÁLLÍTÁSA BALATONLELLÉN

ex libris

Horváth Hermína fametszete, X2

2003 nyarán szokatlan látvány fogadta a Balaton déli partjára érkező vendégeket. A tóból eltűnt a víz egy része és Aligától Keresztúrig szárazon maradt homokháton kellett átgyalogolni, míg vizet ért az ember. Szerencsére a Balaton maradék, még mindig bőséges vize megőrizte selymes finomságát és felfrissülést adott a kánikulában, mint ahogy változatlanul szellemi feltöltődést jelentettek a partjain található műemlékek, múzeumok, kiállítóhelységek is.

Ilyen "üdvllede" a Balatonlellén működő Kapoli Múzeum és Galéria is, amely évek óta méltó helyet biztosít rangos kisgrafikai kiállításoknak.

Augusztus 15-én itt nyílt meg *Horváth Hermína* grafikusművész kiállítása, aki ugyan a város szülöttje, alkotásait az érdeklődő közönség és polgártársai mégis csak most láthatták reflektorfénybe állítva. A művésznő szerénységének tudható be ez a késedelem. Ugyanis

ő, aki napjainak nagy részét férje, *Antoon Vermeulen* mellett Belgiumban éli le, saját maga előtérbe helyezése helyett inkább a Belgium és Magyarország közötti kulturális kapcsolatok erősítésén fáradozik. Ezen érdeimeiről a galéria vezetője, *Ligeti Gábor* már a meghívón így nyilatkozott: "Olyan világhírességeket hozott ide vendégsébe, mint *Antoon Vermeulen* és *Hugo Besard*, a Flamand Királyi Akadémia professzorai, *Frank-Ivo van Damme*, a leghíresebb kortárs sokszorosító grafikus, *Joke van den Brandt*, a kiváló kalligrafikusnő, mellesleg a belga kormány művészeti ügyekkel foglalkozó utazó nagykövete és nem utolsósorban *Gerard Gaudaen*, a Flamand Akadémia elnöke".

Horváth Hermína mostani kiállításán erre a kultúr-diplomáciai tevékenységére tette fel a koronát, amikor lellei tárlatának a "*Flamand kapcsolat*" címet adta. Alkotásai mellett ugyanis Belgium művészetének említett kiválóságai személyenként 2-2 alkotással ismét jelen voltak a Kapoli Galériában. A tárlat színességét Vermeulen úr négy pompás üvegablaka még fokozta. (Róla meg kell említenünk, hogy látható volt itt még a Kapoli Múzeum épületét ábrázoló üvegablaka is, amely korábban került az intézmény tulajdonába.)

A város nevében *Kenéz István* polgármester köszöntötte a megjelenteket, majd Antoon Vermeulen megnyitó szavai következtek, aki ennek során megindokolta, miért viseli a kiállítás a meghívón szereplő címet. Belgium egy része ugyanis a franciául beszélő Vallónia, míg az ötmillió lakosú Flandria saját, speciális flamand kultúrával rendelkezik és hollandul beszél. Mivel a kiállításon mind az öt vendégként szereplő művész flamand, indokolt flamand kapcsolatról beszélni. Ezt követően *Horváth Hermína* tolmácsolásával az említett alkotókat és kiállított alkotásaikat méltatta. A megnyitó ünnepélyességét *Istvánfi Ivett* énekes fellépése emelte.

Horváth Hermína kiállítási anyagáról szólva e sorok írója örömet fejez ki amiatt, hogy a lellei kiállításon a művésznő alkotásainak legteljesebb gyűjteményét láthatta. Mintegy 30 darab, többféle technikával, nyomdai úton készült *ex libris* mellett 6 darab színes,

Horváth Hermína fametszete, X2

lavírozott tus-képe illusztrátori vénáját villantotta fel. Édesapjáról készült tusrajza meghittsége, érzelemgazdagsága miatt érdemel elismerést. A kiállítás fénypontja az a 8 darab hidegtű önarckép volt, amelyeken az alkotó tárgyilagos őszinteséggel tanulmányozza saját maga arcvonásait, megalkotva ezzel sokoldalú tehetségének maradandó dokumentumait. A szeptember végéig látható "*Flamand kapcsolat*" kiállítás újabb sikeres láncszeme volt Horváth Hermína, országunk és Balatonlelle "utazó nagykövete" kultúr-diplomáciai tevékenységének.

Soós Imre

SÓHAJTÁS

Kiss Ilona grafikusművész a Galéria IX-ben

A Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesülete Galériájában a Ráday utcában augusztus 8-ikán nyílt meg *Kiss Ilona* grafikusművész újabb kiállítása, amelyen az ismert, neves „könyvművész”, a sokoldalú, kísérletező kedvű grafikus a legutóbbi időben készült műveiből mutatott be egy csokorra való.

Kiss Ilona korunk egyik legnagyobb könyvművészenek, *Kass Jánosnak* volt a tanítványa, és ő is azok közé tartozik, akik nem csak illusztrálnak könyveket, hanem magát a könyvet is alkotóművészetük tárgyává emelték, kísérleteznek vele, újabb és újabb formába öltöztetik, sőt még más anyagokból is készítik, nemcsak papírból. Fő céljuk, hogy minél szebbé, izgalmasabbá, értékesebbé, akár műtárggyá is tegyék a könyvet, napjainknak e még ma is legfontosabb kultúrahordozó elemét. Így kettős funkcióval ruházzák fel: tárgyi és szellemi értéke egyaránt fontossá válik. Lapunk

oldalain időnként találkozhatunk nevükkel, grafikai kiállításaik alkalmával be is mutattuk már például *Szyxnian Wanda* és *Molnár István „Iscsu” könyvművészetének egy-egy állomását*.

Kiss Ilona sok művészkönyvet tervezett és készített, amelyek nem csupán a hazai tájon, de külföldön és nemzetközi könyvfesztiválokon is sikert arattak, többek között Frankfurtban.

E mostani kiállításán melyen mestere, Kass János is jelen volt, és Gyárfás Gábor Ferenczy-díjas grafikus művész mondott megnyitót – a kisgrafika barátainak öröme a művész bemutatott egy kis válogatást két könyv-illusztráció sorozatából is, amelyek korábban művészkönyvként jelentek meg. Az egyik *Robert Desnos: A hangya* című verséhez készült szitanyomat sorozat, a másik pedig *Kányádi Sándor: Volna még c. költeményéhez* metszett linoleum-sorozata. Ez utóbbi

Kiss Ilona - A "Hangyák".
Sztanyomat, S

Párizsban 2001-ben szerepelt művészkönyvként a „Franciaországi magyar kulturális év” programjában. Mielőtt a sorozatról szólnánk, hadd idézzük a vers szövegét, hogy könnyebben kitűnjék a Múzsák testvérisége, s láthatóbbá válják, hogyan inspirálja egymást szó és kép.

Kányádi Sándor: Volna még

pedig volna még
volna még valami
mondanivalóm
a nyíló nárcisz-
mezőkről például
az alkonyi szélben
riadtan lobogó
hegyi füvekről
a hegyekről a folyókról
égről és földről
a tengerekről
az óceánok alatt vergődő tűzhányókról
a szerelem végtelen
napéjegyenlőségeiről
amikor az idő is
ellankad mint a patak
ha szomját oltja
benne a szarvas
egyszóval kettőnk
dolgaról az emberiség
nevében volna még
talán volna még

Ehhez a látszólag egyszerű és könnyed, de mégis mélyértelmű és elgondolkodtató vershez készített Kiss Ilona többszín-nyomatú linómetszeteket, amelyek szépen nevezhetők vers-illusztrációknak is, ám ugyanolyan beszédesek és mélyértelműek, mint maga a vers. Ott feszül bennük a mondanivaló, amit a grafikus-

Kiss Ilona - A "Hangyák"-hoz: Szélfütyölők.
Sztanyomat, S

művész a maga eszközeivel közöl velünk. Amint ő maga elmondta, a nyomatok technikai érdekessége, hogy a darabokat más-más színnel külön festékezte, összehozta, majd egy pozícióban nyomta. Sajnos, nem áll módunkban az eredeti színekben bemutatnunk illusztrációinkat, de reméljük, fehéren-feketén is élményt jelentenek a szemlélőnek.

Király Z.

Kiss Ilona - "Az óceánok alatt".
Linómetszet, X3/2

S Z E M L E

A finn EXLIBRIS UUTISET 92. számából értesültünk a Svéd Exlibris Társaság elhatározásáról, mely szerint 8 honi művészt felkérték arra, hogy könyvjegyet készítsenek Károly Fülöp herceg részére. A megvalósítás júniusban történt, amikor is az uralkodóház tagja a pályaművek közül kettőt választott ki és fogadott el a maga számára.

A dániai EXLIBRIS NYT 2003/2. számának árverés ajánlatában magyar vonatkozású könyv is szerepel. Az ottani Exlibristen cég kiadásában jelent meg 1978-ban *Semsey Andor* tanulmánya *Stettner Béla* művészetéről. A kötetet most 50 dán koronáért kínálják.

A holland EXLIBRISWERELD (magyarul: Exlibris-világ) 2003/2. számának mellékleteként megkaptuk a Waterschoot antikvárium legújabb árjegyzékét is, melynek 159 tétele között mindössze egyetlen magyar név szerepel: *Kamper Lajos*; 2 darab C3 ex librise 5 Euroért szerezhető meg. - A folyóirat hírovtatóból megtudtuk, hogy a lapunk előző számában ismertetett jubileumi katalógus, a "*Van Gogh az exlibris-művészetben*" című holland kiadvány 7.50 euroért szerezhető meg az alábbi címről: Ton de Brouwer, Ruiterweg 6, 5674 XB Nuenen - Nederland.

A BOOKMERK 2003/2. számában folytatódik *Jan Yperman*-nak az exlibris témáiról szóló sorozata. Ezúttal közkedvelt témát választott: a kutya-ábrázolásokat veszi nagytító alá, részletesen elemelve a képeket, szám szerint 32 illusztrációt. Köztük örömmel fedeztük fel két honfitárs-művésznünk igen jól sikerült alkotását. Ezeket mi is bemutatjuk.

Vén Zoltán rézmetszete, C2

Kazinczy Gábor rézkarca, C3

Az Angliában megjelenő BOOKPLATE INTERNATIONAL 2003/1. számában *Benott Junod* húsz oldalnyi cikket közöl az exlibris-technikák újabban megjelent, kibővített listájáról. Angol nyelvű cikke valamennyi eljárás szabatos leírását is tartalmazza. Az ex libris nő-művészeiről szóló felsorolásukban ezúttal a P és Q betűvel kezdődő nevek szerepelnek. Magyar névvel nem találkoztunk. A lap mellékletét képező hirdetésből szereztünk tudomást arról, hogy Angliában kiadták az orosz *Kalasnyikov* grafikusművész (Vigyázat: semmi köze sincs a géppisztolyhoz!) ex libriseinek teljes katalógusát. A négy kötetre terjedő kiadvány 1040 ex librist tartalmaz. Ára 45 angol font.

A dániai NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 2003/2. számában a macskákat ábrázoló ex librisekről közöl képes eszmefuttatást. A cikkíró természetesen hölgy! Eredeti színben közlik két kínai művész 8 pompás ex librisét. (Erre a feladatra lapunk egyelőre nem tud vállalkozni). A közölt tizenegy további illusztráció miatt figyelemre méltó a göteborgi egyetem könyvtára részére készült ex libriseket ismertető írás.

Szokatlan könyvjegyet közöl a finnországi EXLIBRIS ABOENSIS 43. száma. Az ex libris a tulajdonos *újjenyomatát* tartalmazza, erősen felnagyítva, neve és az ex libris szavak kíséretében. - Egy cikkük a cserkész-témájú finn könyvjegyeket ismerteti, közülük nyolcat képpel is bemutatva.

Az EX-LIBRIS c. katalán folyóirat 28. számában 6 oldalas írás szól a cseh és szlovák erotikus ex librisekről, 8 illusztrációt is közölve. Északi szomszédaink legkiválóbb, nálunk is jól ismert grafikusait ismerteti a cikk, *dr. Iva Tauferova* tollából. - A katalán könyvjegy-művészekről szóló cikksorozatuk 8. részét közlik ezúttal, melyben az M betűvel kezdődő nevű művészek és alkotásaik felsorolása található.

A L'EX-LIBRIS FRANCAIS 227. száma több gyönyörű színes illusztrációt közöl a 15.-16. századi könyvekben megjelent címer-ábrázolásokról. A lap az író *Georges Simenon*

(1903-1989) ex librisét ismerteti a lap, születésének századik évfordulója alkalmából. Megszívlelendő a francia nyelvű belga regényíró ott közölt jelmondata: "Megérteni és nem elítélni". - Hírt közölnek arról, hogy ez év áprilisában egy párizsi árverésen elkelt André Breton egyik ex librise, *Salvador Dalí* alkotása. A vételár 8.500 euro volt. A szerkesztő megjegyzi: lehet, hogy ez volt a világ legdrágább könyvjegye? - Francia testvérlapunk ezúttal örömmel nyugtázza a KISGRAFIKA külalakjának örvendetes, előnyös változását!

A Svájcban megjelenő SELC EXPRESS 52. számában arról ír *M. Kalt*, hogy Pinocchio ma is él a könyvekben és a könyvjegyeken. A fából faragott vidám fickó az idén ünnepli 120. születésnapját. Kitalálójá *Carlo Lorenzini* (1826-1890) író volt, aki az osztrák cenzúrától való elrejtőzés szándékával vette fel a *Collodi* nevet, amely toscanai szülővárosának a neve is. Történetét már 1911-ben megfilmesítették, de Walt Disney készítette róla 1939-ben a legsikeresebb filmalkotást. A szerző elmondja, hogy könyvtárában mintegy 15 különböző Pinocchio-kiadást őriz. Az ex libris művészei sem maradtak érintetlenek e mesealak varázsától. Ismeretes, hogy 1983-ban az olaszországi Pescara város által meghirdetett pályázat anyagának kiállításán 20 nemzet művészei mintegy 250 Pinocchio-tárgyú alkotással vettek részt.

Constante
Constantini
linómetsete,
X3

H Í R E K

Április 26-ikán szombaton 5 fős kis csapat kirándult Szegedről a KBK helyi egyesületének szervezésében Budapestre, hogy megtekintse *Molnár C. Pál* festőművész kiállítóházát a Ménesi út 65-ben. Országos titkárunk, Palásthy Lajos a Nyugati pályaudvaron várt bennünket – köszönet érte –, így az ő kalauzolásával könnyen jutottunk el a tavaszi virágoktól ékes Budára.

A műteremben a XX. század e nagy művésze unokájának a felesége tárlatvezetésével ismerkedtünk meg a festményekkel, grafikákkal, az alkotó személyes tárgyaival. A meleg családi emlékek még közelebb hozták hozzánk *Molnár C. Pál* nagyszerű művészetét.

Egy-egy búcsúpohár borocska után folytattuk utunkat a Gellert-hegy Barlang-kápolnához. Itt a Szent István teremben *Ferencz Béla* gazdagon díszített fafaragásait, faragott egyházi berendezési tárgyait láthattuk. Sajnáljuk, hogy munkanapos szombat lévén az egyesületi tagok közül többen nem tudtak velünk jönni. (Szepesváriné)

Egy lengyelországi gyűjtő leveléből értesültünk arról, hogy a közelmúltban Jarosław városban magyar ex librisek kiállítását rendezték meg. A bemutatott anyagban az 1960-tól 2000-ig terjedő időben készült lapok szerepeltek. "Véleményem szerint – írja a lengyel hölgy – ezek igen változatosak, modernnek és tanulságosak voltak. A magyar ex libris európai színvonalú és sok információt közöl történelmükről, jelenkori életükről, a magyar népről és művészetéről. A tárlat a nálunk megfordult külföldi turisták figyelmét sem kerülte el."

Kőbányán június 12-én a kerület művészeinek nagyszabású kiállításával nyílt meg a Szent László Napok rendezvény-sorozata. Budapest X. kerületében ugyanis szép számban élnek alkotóművészek, akik 2000-ben egyesületbe tömörültek. A mintegy 30 tagot számláló művészcsoporthat alkotásait ismét a szokott helyen, a Pataky Galériában láthatta a megnyitón nagy számban megjelent közönség. A szépen rendezett tárla-

ton főként festők szerepeltek, néhány szobrász alkotásainak társaságában. A grafikát *Kőhegyi Gyula* művésztagunk képviselte, akinek három nagyméretű szabad grafikai lapja és 12 darab, nagyrészt újabb ex librise a tárlat legrangosabb alkotásai közé tartozott.

Az Erdély Művészetéért Alapítvány rendezésében 2003. július 23-ikán nyílt meg Budapesten a Vármegye Galériában *Sérült tájak* címmel az erdélyi grafikusművész, Bardócz Lajos kiállítása, amelyet *Pap Gábor* művészettörténész ajánlott a közönség figyelmébe, szép Páskándi idézetek kíséretével. Dinnyés József daltulajdonos gitárkísérettel erdélyi dalokat adott elő, ezzel is emelve a kiállítás színvonalát és hangulatát.

A balatonlellel Kapoli Múzeum és Galéria kiadásában 2001-ben jelent meg *Prohászka László* könyve *LIGETI MIKLÓS (1871-1944) szobrászművészről*.

Ligeti a XX. század első felének sikeres portré-szobrásza volt, de művészi rangját a fővárosban felállított köztéri emlékművei is emelték. A Budán egykor állt Déryné és Tüze-emlékmű ma már nem látható, de nevét hirdeti többek között a Szabadság téren levő Bandholz-emlékmű és a 27 éves korában mintázott városligeti Anonymus szobra. Ez utóbbi a Ferenc József által Budapestnek ajándékozott 10 szobor egyike volt és azon ritka hazai emlékművek közé tartozik, mely felállítására óta ugyanazon a helyen áll.

A szerző tudósi alaposággal tekinti át Ligeti hatalmas életművét, állításait többszáz tétellel terjedő jegyzetanyag, 85 fekete-fehér és 22 színes fénykép teszi meggyőzővé.

A kötet előszavát írta és a képanyagot szerkesztette a művész unokája, *Ligeti Gábor*, a Kapoli Múzeum és Galéria vezetője. Ez utóbbi helyen látható állandó kiállítás Ligeti Miklós számos alkotását és az életére vonatkozó dokumentumokat tartalmazza. Itt vásárolható meg a fentiekben ismertetett, pompás kiállítású kötet is. Ára: 2.900,- Ft

Hatvanban a Moldvay Győző Galériában augusztus 20. – szeptember 26. között láthatták az érdeklődők a *Kortárs egyházművészeti kiállítást*, amelyen a képző- és iparművészet valamennyi műfajába tartozó alkotások szerepeltek. A reprezentatív, magas színvonalú tárlaton negyven kiállító művész szerepelt. Közöttük örömmel láttuk körünk művészei közül *Budai Tibornak A turulmadártól Mária orszáig* című, vegyes technikával készült grafikáját, és *Kőhegyi Gyulának Az emlékezés fala*, valamint *Sorsdöntő államalapítás* című rézkarcait. A kiállításra igen színvonalas, gyönyörű, színes katalógus készült, amely 36 műalkotás képét tartalmazza s a végén a művészek nevének felsorolását.

Kőhegyi Gyula grafikája

Budai Tibor grafikája

A televízió és a napilapok híreiből értesült a közönség arról, hogy augusztus hónapban Esztergomban megnyílt *Légrády Sándor* grafikusművész emlékkiállítása. A mester születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett tárlatnak a Balassi Bálint Múzeum adott helyet. Az ötvösként és festő-

ként is maradandó művek alkotójának a neve a két világháború között remekbe készült bélyegei révén vált ismertté országszerte. 1938-ban kiadott Szent István bélyegsorozatának darabjai a kor legszebb ilyen alkotásai voltak.

A háború után is olyan alkotásokkal emelte a magyar bélyegek jó hírét, mint a Székesfehérvár sor, az Aranybulla blokk vagy a tihanyi apátság emlékbélyege. Később munkássága – nyilvánvalóan politikai okokból – teljesen feledésbe merült és a négykötetes művészeti lexikon még a nevét sem említi meg. Az esztergomi kiállítás a megaláztatás éveiert nyújt kárpótlást a nagy művész emlékének, akiről büszkén jegyezzük meg, hogy megalakulásunk után évekig tagja volt egyesületünknek. Tevékeny résztvevője volt havonkénti összejöveteleinknek, derűs, szeretetreméltó egyéniségére még sokan emlékeznek akkori tagjaink közül. Meggyőződésünk, hogy az esztergomi kiállítás a felfedezés erejével, élményével hat majd napjaink fiatal látogatóira.

Légrády Sándor bélyege

Egy osztrák gyűjtő adományából értékes kiadvánnyal gyarapodott könyvtárunk. Ez a 2001-ben a svédországi Helsingborg-ban megjelent 56 oldalas füzet, mely az ORNITOLOGI EXLIBRIS címet viseli, *Borge Elwi Carlson* svéd művész mintegy 50, madarakat ábrázoló ex librisét tartalmazza. A több madárfajtát meglehetősen hitelességgel megjelenítő könyvjegyek között egyetlen magyar vonatkozású lap szerepel, melynek képét közöljük. A kiadványt az érdeklődő gyűjtőtársak az egyesület könyvtárában tekinthetik meg.

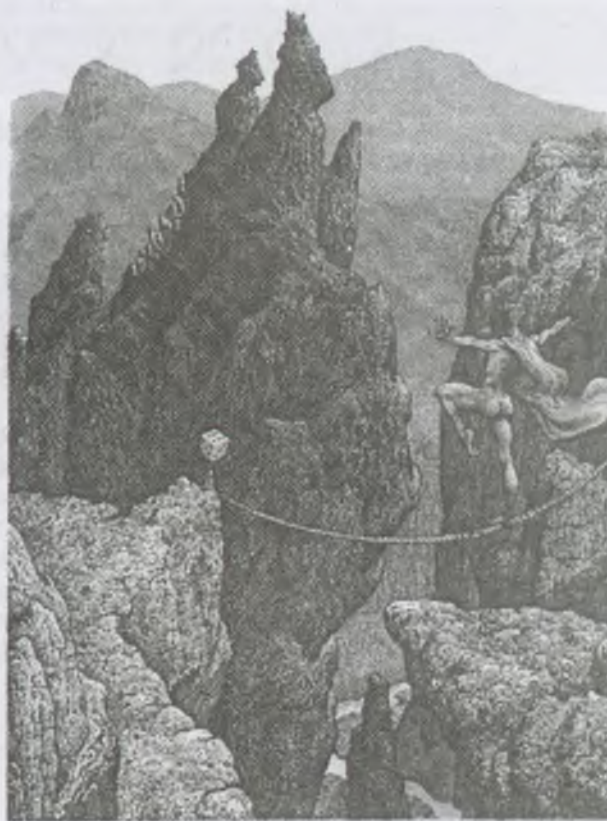

Borge Elwi Carlson linómetszete, X3

Francia laptársunk közleményéből értesültünk arról, hogy Ankarában nagy sikerrel zárult az első nemzetközi exlibris-pályázat, amelyen 44 ország 1.171 művésze vett részt 4.195 alkotásával. A beérkezett hatalmas anyagból 371 mű-

vész 735 alkotását fogadta el a zsűri. A legjobban sikerült 500 könyvjegyet az ankarai Modern Művészeti Múzeumban kiállították. A pályázat első díját, 1400 USA dollárt *Julian Jordanov* bolgár művész nyerte el. A második díjat ugyan- csak bolgár, a harmadikat egy orosz alkotó érdemelte ki.

Julian Jordanov rézmetszetei, C2

EGYESÜLETI HÍREK

Az egyesület anyagi helyzete, amint az eléggé közismert, igen rossz. Ebben az évben semmi- féle pályázati pénzt nem tudtunk szerezni, aminek oka igen egyszerű: olyan pályázat sem volt, amely egyesületünket, vagy lapunkat érinthette volna. Közben az árak (pl. postai díjszabás, stb.) emelkednek, a pénzünk utáni kamatok viszont nem. Így ebben az évben feléljük tartalékainkat (kivéve természetesen a helyiség céljára kapott összesen 1,5 millió Ft-ot) amelynek kamatai már nem fedezik a Fészek Klub részére fizetendő helyiség-bérletet.

Ezért javasolni fogom az Intézőbizottságnak, hogy a 2004. évre a tagdíjat kényszerűségből meg kell emelni, kb. a duplájára (2.400-2.500 Ft).

A külföldi tagok (ebben nincsenek benne a volt szoc. országok: Románia, Szerbia stb.) tagdíját pedig kb. 30 euróra emeljük.

Előzetes költségtényezők 2004-ben: a *Kisgrafika* egy-egy számának költsége, borítékkal, postázással együtt kb. 50.000 Ft. A négy szám együttesen tehát 200.000 Ft. A helyiségbérlet kb. 80.000 Ft. Az OTP kezelési költsége min. 30.000 Ft. Ez összesen 310.000 Ft.

Várható bevételek: a jelenlegi taglétszám alapján 100 fizető taggal lehet számolni. A lekötött betét után remélünk 40-50.000 Ft kamatot. A régebbi kiadványainkból számottevő összeg az idén sem folyt be, és erre a jövő évben sem lehet számítani. Ezek magyarázzák a fenti jelentős tagdíjemelés mértékét.

Kérjük, aki tud valamilyen pályázatról, vagy egyéb pénzforrásról, jelezze titkárunknak, hogy azonnal intézkedni lehessen. Sajnálatos lenne, ha budapesti összejöveteleinket, melyekre gyakran látogatnak fel vidéki tagjaink is, a Fészek Klubban (ahol kisebb megszakítással a kezdetek óta összejövünk) pénzühiány miatt meg kellene szüntetni.

Palásthy Lajos titkár

Programjaink 2003. II. félévben:

Október: Ürmös Péter beszél munkásságáról

November: König Róbert beszél munkásságáról

December: Mikulás est, tombolával

Az összejöveteleket a hónap első szerdáján este 6 órakor a Fészek Klubban tartjuk. Mindenkit, vendégeket is, szívesen látunk!

K Ö N Y V E S P O L C

ÁLMAINK

Németh Imre Lajos rajzai - Ligeti Gábor meséi. Kaposi Múzeum és Galéria, Balatonlelle, 2003-10-07.

A közelmúltban jelent meg, így szinte még a nyomdafesték sem száradt meg azon az izléses kiállítású, 16 lap terjedelmű mappán, amely a fenti címet viseli. A 2002-ben elhunyt *Németh Imre Lajos* 15 tusrajzát tartalmazza a kiadvány, a lapok hátoldalán Ligeti Gábor írásai olvashatók.

A grafikák alkotójáról el kell mondanunk, hogy mindössze 43 évet élt, ennek is utolsó másfél évtizedét hetente háromszor ismétlődő dialízis kezeléssel töltötte. Betegsége ellenére megőrizte fanyar humorát. Szürrealista stílusban készült rajzai bravúros rajztudásáról, gazdag fantáziájáról tanúskodnak, elérve a nagy előd, Kondor Béla által kitűzött magasságokat.

A mappát szerkesztő *Ligeti Gábor*t nem kell olvasóinknak bemutatni. A Kaposi Galéria vezetőjeként elévülhetetlen érdemei vannak a kisgrafika népszerűsítésében. Balatonlellén rendezett kiállításai révén az intézmény napjaink grafikai életének "szent helye" lett.

A mappában közölt s a rajzokhoz kapcsolódó szellemes írásai valójában nem "mesék", hanem igényes, szürrealista stílusú irodalmi alkotások, amelyekben a reális, logikus-racionális világképen felülemelkedve, múltbeli élményei nyomán, asszociációk, álmokképek segítségével nyújt a valódinál valódibb világképet.

A mappa 120 db számozott példányban Szolnokon, az Otherside Stúdióban készült. A 31-es sorszámot viselő s a szerkesztő által aláírt példány a KBK könyvtárát gazdagítja.

Soós Imre

Németh Imre Lajos tusrajzai

RÉGI ÍRÁS AZ EX LIBRISRŐL, 1910-ből

A Sárospataki Református Kollégium híres Nagykönyvtárában bizonyára megtalálható ez a kiadvány, amelynek a szerzője egy fejezetet az ex libris ismertetésének szánt. Nem a könyv került a kezembe, hanem a szerző egyik rokona küldte el másolatban számomra az írást. A könyv írója pedig a Kollégium gimnáziumának egykori rajztanára, *Palágyi Deák Geyza*, aki 1902-től 1929-ig tanította képzőművészetre és művészettörténetre az ifjúságot. Róla az Új Magyar Irodalmi Lexikonból a következőket tudhatjuk meg: a Felvidéki Palágy községben született 1871-ben. Az ungvári gimnázium és a budapesti mintarajziskola elvégzése után 1899-től három évig a pápai, 1902-től pedig nyugdíjba vonulásáig, 1929-ig a sárospataki kollégium rajztanára volt. Könyvillusztrátor, festőművész és tanár, aki 1931 nyaráig, haláláig szenvedélyesen gyűjtötte szűkebb pátriája népművészetének tárgyi kultúráját, s erről könyvet is írt, amely 1910-ben *Az ungvármegyei Tiszahát népi építkezése és művészete* címmel jelent meg. Néprajzi, népművészeti gyűjteménye a sárospataki Tudományos Gyűjtemények Múzeumába került. A szóban forgó művét *A könyv és a könyv díszítése* címmel Pápán adta ki, szintén 1910-ben az *Ifjúsági*

művészeti könyvtár című sorozat első köteteként. Mint rajztanár, illusztrációkat is készített a könyvhöz és *ex librist* is rajzolt. Mivel a kiadvány ma már nehezen hozzáférhető, ezúttal a fejezet teljes szövegét leközöljük.

S ezúton köszönjük meg *Dr. Deák Istvánné Bilkay Ruth* figyelmességét és közreműködését.

K.Z.

Az "ex libris"

"*Ex libris* szóról-szóra annyit jelent magyarul, mint könyvekből. *Ex libris doctoris Johanni Erős*; ez meg azt jelenti, hogy doktor Erős János könyveiből vagy könyvei közül.

Ma már az *ex libris* művészi szempontból fogalommal lett. *Ex libris* a könyv tulajdonosának jegye. Az a kis papírszelet, amelyet a könyvtábla belső oldalára ragasztanak és művészies rajzokkal, címerekkel, monogram-mokkal (név-kedőbetűkkel) és talpraesett mondásokkal látnak el s egyúttal a tulajdonos is erre írja vagy íratja a nevét, s amíg egyrészt a könyveket díszíti, másrészt művészi ízlésünket fejleszti. Az *ex libris* főleg azért érdemli meg figyelmünket, mert a tulajdonosnak autotipiája, – önarcképe. Az *ex libris*ről leolvasható részben a művész, részben a tulajdonos egyénisége, állása, származása stb. Ezt tegyék kis olvasóim ti is, ha *ex libris*-t láttok valamelyik könyvben. Tehát az *ex libris* mellett, hogy a könyvet az elkallódástól védi, egyúttal díszíti is. Mondhatnók tehát azt is, hogy az *ex libris* épp úgy, mint az *iniciálé* és a miniatúra, s újabban a könyvillusztrációk, – könyvdísz.

A könyv díszítése nem mai keletű. Réges-régen, amikor még a híres latin és görög írók munkáit a barátok másolták és a szöveget díszítésekkel látták el, amelyet *iniciálé*knak és *miniatúrá*knak neveztek: abban az időben a könyvmásoló és a könyvdíszítő egy ember volt. A XIV. és XV. században a másoló és a festő már két személy. A festőt *miniator*nak, az író *scribának*, másoló *író*nak hívták. A *minator* a kész könyvet festette.

Ilyen *miniátúra* volt a mi "világverő" Mátyás királyunknak Firenzében, akinek *Attavantes* volt a neve.

Ex libris-szel már a XIV. században találkozunk, tehát abban az időben, amikor még nyomtatott könyvek nem voltak. A könyvnyomtatás után nemcsak a fedelmeknek volt kiváltságos joga a könyvszerzés, hanem egyesek is hozzájuthattak a könyvekhez, így a könyvszeretet általános lett. A könyvekkel együtt ebben a korban a könyvdíszek is általánosakká lesznek. Az *ex libris*-ek a XVI., XVII. és XVIII. században igen kedveltek és keresettek voltak úgy-annyira, hogy nagy művészek sem restelltek rajzolásával foglalkozni. Ilyen művészies *ex libris*-eket rajzolt abban a korban Dürer Albert, Holbein János, később (a XVIII. század végén) Chodowiecki Dániel és mások, fametszetekben, rézmetszetekben és litográfiákban.

A múlt század (XIX) utolsó tizedében, (miután majdnem elfelejtették) elevenítették fel s azóta széles körben művelik. A mi jó nevű művészeink közül *ex-libris*-eket rajzoltak Kőrösfői Aladár, Kozma Lajos, Nagy Sándor és még nagyon sokan.

A gyűjtők annyira kedvelik az *ex libris*-t, hogy külföldön (Németországban) részükre külön ezzel foglalkozó lapot (értékesítőt) alapítottak.

Én is rajzoltam nektek, kedves olvasóim, két *ex libris*-t, az egyik azt mondja el, hogy szeressétek a könyvet, legyen a könyv játszótársatok, mint annak a kis viganós csemetének, aki a bátyja térdén lévő könyvre támaszkodik s legyenek hozzá szeretettel és hűséggel, mint amilyen hűséggel szokott lenni a fehérszörű "Bodri" a kis gazdájához.

Ha pedig *ex libris*-eket fogtok találni vagy látni valamelyik könyvben, most miután tudjátok, hogy mire való és milyen célt szolgál, tanúlatok gyönyörködni bennök.

P. Deák Geyza"

Albrecht Dürer fametszete, XI

Deák Geyza ex librise

Deák Geyza rajzai

Körünk vezetősége és tagsága, valamint lapunk szerkesztősége nevében szeretettel köszöntjük tagtársunkat, *Dr. Kőrösi Ilonát*, aki ez év szeptemberében ünnepelte születésének félévszázados évfordulóját. Vigasztalja azonban az a tudat, hogy a Kisgrafika Barátok Köre népes tábora számára csupán húsz esztendőnek tűnik, mivel kb. két évtizeddel ezelőtt lépett be az *exlibris*-gyűjtők budapesti egyesületébe, ám azóta sok, nevére szóló szép *ex libris*szel gazdagította a tagtársak gyűjteményeit.

Kívánunk neki még eredményesebb és gazdagabb újabb 50 esztendőt, amikor Vén Zoltán grafikusművész ironikusan szellemes, számára dedikált *kisgrafikájának* közlésével mi is valamennyien gratulálunk.

P Á L Y Á Z A T O K

SZLOVÁK-OSZTRÁK EXLIBRIS-PÁLYÁZAT

A Szlovák és az Osztrák Exlibris Egyesületek nemzetközi exlibris-pályázatot írnak ki a 2002. és 2003. években készült könyvjegyek számára. A cél, hogy ezek a legkedvezőbb képet nyújtsák az ex libris mai állapotáról.

Pályázati feltételek:

- 1.) Egy pályázó legfeljebb 10 eredeti ex librisét küldheti be.
- 2.) A mű hátoldalán szerepeljen az alkotó neve, a készülés éve és az alkalmazott technika. A beküldött alkotások Pozsony város galériájának tulajdonába kerülnek.
- 3.) A beküldendő ex librisek méretét a rendezőség az alábbi két csoport szerint írja elő:
 - a.) az ex libris legnagyobb mérete ne haladja meg a 18 cm-t. A papír max. 29x21 cm., DIN A/4.
 - b.) az ex libris mérete ne haladja meg a 70 négyzetmillimétert. (Papír max. DIN A4).
- 4.) A zsűri csak eredeti technikákat vesz figyelembe: mélynyomás, magasnyomás, litográfia és szerigráfia, valamint CAD. Nem fogadnak el fényképet, foto-másolatot, rajzot, reprodukciót, stb.
- 5.) A fenti két méretcsoportban a zsűri nem tesz megkülönböztetést az értékelésnél az alkalmazott technikát illetően. A pályázat nagydíja 20.000 szlovák korona. Ezen kívül kiadnak még két 10.000 koronás díjat és több tiszteletdíjat is.
- 6.) A zsűri jogában áll a díjat nem kiadni. Döntése megfellebbezhetetlen. Az eredményt a kiállítás megnyitásának napján a sajtó közölni fogja.
- 7.) Minden résztvevő megkapja a katalógust. A nagydíj nyertese jogot nyer saját műveinek későbbi kiállítására Pozsonyban.
- 8.) Beküldési határidő: **2004. január 15.**
- 9.) Kivételesen az alábbi címre küldendők be a pályaművek:
FISAE, c/o Dr. Ottmar Premstaller, Parkweg 4
A 4222 Georgen a. ci. Gusen, Austria.
- 10.) A pályázaton való részvétel ezen feltételek elfogadását jelenti.

A FISAE nemzetközi pályázatot írt ki a számítógéppel készült ex librisek számára. Ezen egy-egy művész legfeljebb 5 ilyen alkotásával vehet részt. A beküldési határidő: **2004. március 5.** Az első díj 1500 EURO, ezen kívül kiadnak még két 1000 EURO-s és két 500 EURO-s díjat is. Az érdeklődők a közel 3 lapoldalnyi francia nyelvű pályázati felhívás fénymásolatát *Palásthy Lajos* titkárunktól kérhetik a 00-36-1-395-17-58 telefonszámon.

R É S U M É

Le grand maître de la gravure contemporaine, *Gérard Gaudaen* est décédé 22 juin 2003. Dans la nécrologie d' *Antoon Vermeylen* on fait connaissance de la carrière artistique de l'excellent artiste flamand, personnalité bien vue aussi en Hongrie.

Madame Leila Lehtiranta publia une interview dans la revue finlandaise *Exlibrid Uutiset*. L'excellent journaliste a parlé à notre secrétaire *Lajos Palásthy* de la vie d'ex libris de notre patrie. Nous publions le texte in extenso de son article.

Madame Hilda Horváth organisateur de l'exposition bien réussie *SEX LIBRIS* du Musée des Arts Décoratifs de Budapest, écrit sur l'histoire des telles créations en Europe.

Zoltán Király publie un compte rendu sur l'exposition de *Lajos Bardócz*, organisée à Budapest. Le célèbre artiste graveur d'origine de Transsylvanie vit depuis 1988 en Hongrie. L'auteur fait connaître ses créations exposées dans la Galerie Vármege.

La 'Rélation flamande' était le titre de l'exposition de *Madame Hermina Horváth*, organisée à Balatonlelle, dans la célèbre Galerie Kapoli. Auprès de la collection de la femme artiste graphique remarquablement douée étaient aussi représentées par 2-2 créations ses amis flamands. L'article d'*Imre Soós* fait l'éloge de l'exposition.

Pareillement *Zoltán Király* écrit sur l'exposition de *Madame Ilona Kiss*, artiste de livre bien renommée, ancienne élève de *János Kass*. Dans son exposition, organisée dans la Galerie IX à Budapest, elle a présenté ses séries d'illustration, publiées précédemment dans ses livres artistiques.

Rubriques ultérieures: Revue de presse, Nouvelles, Bibliophilie.